

Su Lietuva ir Lietuvai: Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Vytautas Kamantas

Dalia KUIZINIENĖ

Apie vieną iš charizmatiškiausių ir itin daug Pasaulio Lietuvių Bendruomenei savo darbo, širdies, energijos atidavusių asmenų – Vytautą Kamantą (1930–2012) nėra lengva rašyti, nes jo įvairiapusė veikla, idėjos ir siekiai yra sunkiai sutalpinami į kelis straipsnio puslapius. V. Kamantas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininku buvo renkamas net trims kadencijoms. Jis vadovavo bendruomenei gana nelengvu laikotarpiu, kai kito pati bendruomenė, keitėsi jos uždaviniai ir tikslai, kai sutvirtėjo ir išsiplėtė išeivijos ryšiai su Lietuva. Daugelis Vytauto Kamanto bičiulių ir bendradarbių išeivijoje ir Lietuvoje prisimena jį kaip nepaprastai entuziastingai dirbusį, nuoširdų, dėmesingą ir draugišką žmogų, kuris ne vienam mūsų tapo mokytoju ir įkvepiančiu pavyzdžiu.

Vytautas Kamantas gimė 1930 m. kovo 25 dieną Macikuose, Šilutės apskrityje. Iki 1944 m. mokėsi Šakių gimnazijoje, tais pačiais metais su tėvais pasitraukė į Vokietiją. Ten 1949 metais baigė Eichstätto lietuvių gimnaziją. Šioje gimnazijoje lietuvių kalbą ir literatūrą dėstė lietuvių kalbos mokytojas Stasys Barzdukas, kuris vėliau tapo nenuginčijamu autoritetu, greičiausiai atvedusiu Vytautą Kamantą ir kitus savo mokinius ir į bendruomeninę veiklą. Toje pačioje gimnazijos klasėje mokėsi ir Gabrielis Žemkalnis, ir Valdas Adamkus, ir Arvydas Barzdukas.

Dar mokydamasis gimnazijoje V. Kamantas aktyviai įsijungė į skautų veiklą, priklausė moksleivių ateitininkų sąjungai. Ypač daug energijos ir laiko buvo skirta skautų veiklai: buvo skiltininkas, draugininkas, paskautininkis, skautas vytis. V.

Kamanto bičiulis Gabriėlius Źemkalnis prisiminė: „SusipaŹinome po karo Vokietijoje, Eichstaett lietuvių gimnazijoje. Suorganizavus skautus, kažkas mane paskyrė draugininku, o aš vienu iš skiltininkų paskyriau Vytautą Kamantą. Jį pasirinkti nulėmė jo akivaizdus darbštumas, pareigingumas ir drausmingumas. Nenusivyliau nei tada, nei per visą jo gyvenimą ir labai džiaugiuosi, kad jis buvo pakviestas su lietuvių skautų skiltimi dalyvauti tarptautinėje stovykloje Prancūzijoje.“[\[i\]](#) Tik atvykęs į JAV 1949 m. baigė Gilwell Parko skautų vadovų mokyklą, buvo Akademių skautų sąjungos Klivlando skyriaus pirmininkas, filisterių skautų sąjungos valdybos narys, yra pelnęs ne vieną skautų apdovanojimą.

Skautų stovykloje. Vytautas Kamantas ir Jaras Alkis (buvęs Didžiosios Britanijos lietuvių sąjungos pirmininkas, PLB valdybos narys). Asm. arch. nuotr.

Į JAV su šeima Vytautas Kamantas persikėlė 1949 metais. 1951–1953 m. dalyvavo Korėjos kare. 1954–1959 m. studijavo Klivlando universitete, kurį baigęs gavo mechanikos inžinerijos bakalauro laipsnį, vėliau studijas gilino Mičigano universitete. Po studijų V. Kamantas dirbo architektūros ir inžinerijos bendrovėse, projektavo mechanines sistemas ligoninėms, mokykloms, universitetams. 1963 m. jis įgijo profesionalaus inžinieriaus teises, buvo įvairių bendrovių projektų

inžinierius ir vadovas. Nuo 1982 m. iki pensijos užėmė atsakingas pareigas, buvo Mičigano valstijos vakarų srities ligoninės ir sveikatos korporacijos (*Butter worth Health Corporation*) *Grand Rapids* direktorius.

Nuo 1958 m. V. Kamantas aktyviai įsijungė į JAV Lietuvių Bendruomenės veiklą, buvo įvairių kadencijų tarybų narys, 1961–1964 m. ir 1970–1973 m. prezidiumo sekretorius; 1970–1973 m. ir 1991–1994 m. prezidiumo pirmininkas.

Visuomeninės pareigos buvo inspiracija telkti lietuvius bendram darbui, išlaikyti lietuvių visuomeninius bei kultūrinius sambūrius, rūpintis lietuvišku švietimu, išėivijos vaikų ir jaunimo ugdymu. Visi šie siekiai Vytautą Kamantą atvedė į Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, tam įtakos galėjo turėti ir jo mokytojo, vieno pirmųjų PLB pirmininkų Stasio Barzduko pavyzdys bei skatinimas dalyvauti bei dirbti bendruomenėje.

1963 m. vykusiame antrajame Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seime į valdybą buvo išrinkti Juozas Bačiūnas (pirmininkas), Stasys Barzdukas (vicepirmininkas), o valdybos nariais tapo Vytautas Kamantas, Alfonsas Mikulskis, Algirdas Nasvytis. Dirbdamas drauge su tokia valdyba V. Kamantas gavo itin svarbias vyresniųjų bendruomenės veikėjų pamokas, įsitraukė į svarbiausius lietuviybės išsaugojimui svarbius darbus. Šios PLB valdybos kadencijos metu itin svarbūs buvo švietimo, išėivijos kultūrinio paveldo klausimai. 1966 metus valdyba paskelbė Pasaulio jaunimo metais, tais pačiais metais buvo suorganizuotas didelis Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas, prie kurio organizavimo ženkliai prisidėjo ir Vytautas Kamantas, tuo metu buvęs valdybos vicepirmininku organizaciniams ir jaunimo reikalams. 1965 ir 1966 m. „Pasaulio lietuviye“ jis rašė apie būsimąjį kongresą ir jaunimo metų tikslą įtraukti jaunimą į visą lietuvišką gyvenimą. „Per visus metus mūsų dėmesys tekrypsta į jaunimą. Sudarykime sąlygas jam įeiti į organizacijų valdybas, įtraukim į visą lietuvišką veiklą, padėkim, paskatinkim, ir kur reikės, pastūmėkim. (...) Mums ateičiai reikia patyrusių darbininkų. Tik dirbdami žmonės įgyja patyrimą.“[\[ii\]](#)

J. Bačiūnas (Bachunas) su V. Kamantu Tabor
farmoje 1964 m.

I PLJK rengėjų komitetas: sėdi Milda Lenkauskienė, V. Kamantas, Jūra Gailiušytė, stovi kun. A. Saulaitis, Vaclovas Kleiza, Dalia Talat-Kelpšaitė, PLB valdybos vicepirmininkas S. Barzdukas.

V. Kamantas ir M. Lenkauskienė-Gulbinskaitė. Lietuvių išeivijos instituto archyvų nuotraukos

Paramą jaunimui, lituanistiniam švietimui, kultūriniam paveldui V. Kamantas puoselėjo ir tolimesnėje savo veikloje JAV Lietuvių Bendruomenėje, tačiau didesnės galimybės įgyvendinti didžiuosius savo sumanymus ir svajones atsirado tada, kai tapo PLB valdybos pirmininku. 1978 m. PLB Seimo valdybos pirmininku išrinktas Vytautas Kamantas. Drauge su juo dirbo kiti valdybos nariai: Antanas Juodvalkis, Vaclovas Kleiza, Daina Kojelytė, Saulius Kuprys, Algis Paulius, Romas Sakadolskis, kunigas Antanas Saulaitis, Mečys Šilkaitis. Per penkerius šios kadencijos metus didžiulis dėmesys buvo skirtas lietuviškajam švietimui visose pasaulio lietuvių bendruomenėse – aktyviai buvo remiamos lietuviškos mokyklos: nuo tvirtą lituanistinę tradiciją turinčios Vasario 16-osios gimnazijos Vokietijoje iki tolimosios Pietų Amerikos lituanistinių mokyklų bei židinių paramos. Šios kadencijos PLB valdyba surengė Pasaulio lietuvių dienas, Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą, antrąsias Pasaulio lietuvių jaunimo žaidynes, šeštąją JAV ir Kanados lietuvių dainų šventę. PLB valdybos iniciatyva 1979 m. buvo įsteigtas PLB fondas, kurio pagrindinis tikslas finansiškai remti lituanistinį švietimą,

skatinti jaunuosius lietuvių studentus, steigti stipendijas studentams ir jauniešiams mokslininkams, remti kultūrą. Vienas iš didžiausių PLB valdybos kadencijos darbų buvo Lituanistikos katedros Iliojaus universitete Čikagoje įsteigimas. 1981 m. PLB valdybos ir PLB fondo pirmininkas Vytautas Kamantas ir PLB fondo sekretorius dr. Antanas Razma su Iliojaus universiteto fondo atstovybe pasirašė Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Lituanistikos katedros steigimo dokumentus. Per visas savo PLB pirmininkavimo kadencijas Vytautas Kamantas palaikė itin glaudžius ryšius su Lituanistikos katedros vedėjais prof. Broniumi Vaškeliu, vėliau prof. Violeta Kelertiene, katedros doktorantais, magistrantais ir stažuotojais, visokeriopai rėmė katedros veiklą ir darbus. PLB fondas yra įsteigęs visuomenininkų Broniaus Bieliuko, Antano Juodvalkio ir daugelio kitų stipendijas, skirtas Lietuvos universitetų studentams ir išeivijos tyrimams paremti, rėmė išeivijai ir Lietuvai svarbių lietuviškų knygų leidybą, po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo ir lietuvių išeivijos archyvų pergabenimą į Lietuvą (fondo lėšomis į Vytauto Didžiojo universitetą buvo atsiųstas Broniaus Kviklio archyvas ir biblioteka, į Klaipėdos universitetą – Kazimiero Pemkaus archyvas). Kai po trisdešimties metų 2009 m. PLB fondas buvo likviduotas, šio fondo steigėjas Vytautas Kamantas rašė: „Viską sudėjus kartu, PLBF pasitinka savo saulėlydį po 30 metų ilgos ir sėkmingos darbo dienos. Esame laimingi, patenkinti ir džiaugiamės, kad PLBF direktoriai, vadovai, talkininkai, savanoriškai dirbdami, visi, kaip draugiška komanda, galėjome daug padėti Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungai, kraštų lietuvių bendruomenėms, lietuvių organizacijoms, universitetams, studentams ir atskiriems asmenims įgyvendinti jų projektus su daugiau kaip 3 mln. dolerių parama. Už tuos gautus pinigus didelė ir nuoširdi padėka priklauso visiems aukotojams, asmenims ir organizacijoms.“ [\[iii\]](#)

Būdamas PLB valdybos pirmininku (1978–1988 m.) Vytautas Kamantas dėjo daug pastangų, kad padėtų Lietuvai atgauti nepriklausomybę. „Lietuvių politinei veiklai analizuoti 1980 ir 1981 metais Vašingtone bei New Yorke įvyko PLB ir PLJS politinės konferencijos, skirtos Lietuvos okupacijos padarinių studijoms ir planams, kaip informuoti kitataučius apie Lietuvos laisvės bylą.“[\[iv\]](#) Pavergtosios Lietuvos klausimą V. Kamantas kėlė ir audiencijos pas Šventąjį Tėvą Joną Paulių II metu.

Vytautas Kamantas ilgus dešimtmečius dirbo ne tik lietuvių bendruomeninėje veikloje, bet ir buvo vienas iš Lietuvių Fondo steigėjų, rūpinosi PLB atstovybės Lietuvoje išlaikymu, žurnalo „Pasaulio lietuvis“ leidimu. 1973–1976 m. V.

Kamantas buvo Maironio lituanistinės mokyklos Lemonte direktorius.

Dar kartą PLB pirmininku Vytautas Kamantas buvo išrinktas jau Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kai devintasis PLB Seimas 1997 m. susirinko ir posėdį surengė Vilniuje. Jo vadovavimo bendruomenei kadencijų, ypač paskutiniosios, metu buvo plečiamos Bendruomenės ribos, į ją įtraukiamos ir Rytų kraštų, buvusios Sovietų Sąjungos lietuvių bendruomenės. Jubiliejiniam dešimtajame Seime skaitydamas savo ataskaitą V. Kamantas minėjo: „Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pagrindinis tikslas šiais laikais yra įgyvendinti Lietuvių Chartą, jungti visus lietuvius, gyvenančius už Lietuvos Respublikos ribų, į vieningą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, kad visi solidariai išlaikytume, ugdytume ir stiprintume gyvą lietuvių bendruomenę per kraštų Bendruomenes, organizacijas, parapijas, mokyklas, klubus, saviveiklos vienetus, spaudą, radiją ir šeimas, palaikydami nuolatinius ryšius su Lietuva ir jos žmonėmis, nes visi lietuviai esame lygūs tos pačios tautos vaikai, tarp savęs broliai ir seserys.“[\[v\]](#)

Didelis Vytauto Kamanto autoritetas, noras burti lietuvius, jo idėjos ir svajonės padėjo plėsti lietuvių bendruomenes, skatino PLB ir Lietuvos institucijų bendradarbiavimą. „PLB augo – nuo Minsko iki Vladivostoko, Kazachstano, Uzbekijos, Gruzijos. Vėliau atsirado naujas iššūkis – naujoji emigracija į kraštus, kuriuose nebuvo anksčiau atvykusių lietuvių – Airija, Ispanija, Norvegija. Vis dažniau prisiminėme Pietų Ameriką. Vytautas džiaugėsi kiekvienu naujai užsienyje surastu tautiečiu.“[\[vi\]](#) 2000 m. liepos 1 d. Vytautas Kamantas buvo apdovanotas LDK Gedimino ordino Komandoro didžiuoju kryžiumi.

2000 m. X PLB Seime išrinkta valdyba. Pirma eilė iš kairės: Marytė Šmitienė (Vokietija), Regina Kučienė (JAV), Vytautas Kamantas (PLB Valdybos pirmininkas, JAV), Laima Žliobienė (JAV), Milda Lenkauskienė (JAV), Gabrielius Žemkalnis (PLB atstovas Lietuvoje, Australija), antra eilė iš kairės: Bronius Makauskas (Lenkija), PLJS pirmininkas Matas Stanevičius (Kanada), kun. Edmundas Putrimas (Kanada), Algis Rugienius (JAV).

2000 m. po X PLB Seimo PLB pirmininką priėmė LR Prezidentas Valdas Adamkus.

Prezidentūroje

Su žmona Gražina PLB X Seime 2000 m. Asm. arch.
nuotr.

Net ir baigęs savo vadovavimo Pasaulio Lietuvių Bendruomenei kadenciją Vytautas Kamantas rūpinosi lietuvių išeivijos archyvų perkėlimu į Lietuvą. Jo ir

PLB fondo pastangomis daugelis archyvų persiūsta į Lietuvą, savo asmeninį archyvą, dalį PLB ir kitų archyvų jis persiuntė Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išeivijos institutui, prie kurio steigimo jis asmeniškai ir jo vadovaujama PLB valdyba prisidėjo. Jis laikėsi ne itin populiarios išeivijoje nuostatos: „asmeniškai esu įsitikinęs, kad visi išeivijos archyvai turi atsidurti Lietuvoje“^[vii], inicijavo monografijas apie Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, buvusius PLB pirmininkus Juozą Bačiūną, Stasį Barzduką ir kitus. Savo vyresniesiems kolegoms ir mokytojams V. Kamantas rodė išskirtinę pagarbą, nuolat pabrėžė, kad savo veikloje tęsė Stasio Barzduko bendruomenės idėją ir laikėsi jo principų. Net ir sunkiai sirgdamas V. Kamantas džiaugėsi kiekviena gyvenimo diena, „savo šeimos meile ir draugyste, vaikais, anūkais ir giminaičiais“.^[viii] Savo vaikams ir vaikaičiams V. Kamantas įdiegė svarbiausias principus, kuriuos jau po jo mirties yra įvardijusi dukra Daina Kamantaitė-Čyrienė: „Meilė Lietuvai, šeimai, artimam žmogui, jaunimui, tarnavimas kitiems, savanoriavimas, organizacijos svarba ir tvarka bei noras padėti kitam tautiečiui.“^[ix]

Dėkojame Vytauto Kamanto žmonai Gražinai už publikuoti perduotas asmeninio archyvo nuotraukas.

^[i] Žemkalnis Gabrielius. Įžiebęs liepsnelę rusenančioje žarijoje. *Draugas*, 2012 04 04. <http://www.draugas.org/legacy/04-04-12zemkalnis.kamantas.html>

^[ii] Kamantas, Vytautas. Jaunimo metai ir jaunimo kongresas.// *Pasaulio lietuvis*. 1965. Nr. 17, p. 272.

^[iii] Uždarytas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės fondas // *Draugas*, 2009 05 30.

^[iv] Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. 1949-2003. Sudarytoja ir mokslinė redaktorė Vitalija Stravinskienė. Vilnius: ARTLORA, 2004, p. 63.

^[v] PLB valdybos pirmininko Vytauto Kamanto atskaita 2000 08 15 https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=752&p_k=1&p_t=41777)

^[vi] Žemkalnis Gabrielius. Įžiebęs liepsnelę rusenančioje žarijoje. *Draugas*, 2012 04 04. <http://www.draugas.org/legacy/04-04-12zemkalnis.kamantas.html>

^[vii] V. Kamanto laiškas šio straipsnio autorei 2009 05 20 d.

[viii] V. Kamanto laiškas šio straipsnio autorei 2011 10 17 d.

[ix] Daina Čyvienė. Pro memoria // *Pasaulio lietuvis*. 2012 m. gegužės mėn., p. 31.

pasauliolietuvis.lt

„Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

